

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

на тему:

**«ОБЛІК, АНАЛІЗ І АУДИТ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ
ПІДПРИЄМСТВА»**

Виконала: студентка групи ОО-42
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Ваганчук Тетяна Віталіївна

Керівник: д.е.н., проф. Василюк М.М.

Рецензент: к.е.н., доц. Мигович Т. М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра обліку і оподаткування

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Баланюк І.Ф.

«29» листопада 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА**

Ваганчук Тетяна Віталіївна

1. Тема роботи Облік, аналіз і аудит поточних зобов'язань підприємства

керівник роботи: Доктор економічних наук, професор кафедри обліку і оподаткування Василюк Марія Михайлівна

Перелік питань, які потрібно розробити: «Зобов'язання» як фінансова категорія та особливості їх оцінки ;сучасні підходи до класифікації поточних зобов'язань ; нормативно-правове врегулювання поточних зобов'язань підприємства; висновки до першого розділу; облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та зобов'язань забезпечених векселями; методика обліку зобов'язань за розрахунками з постачальниками та за податками; методика обліку зобов'язань за розрахунками з учасниками та інших поточних зобов'язань; висновки до другого розділу; особливості методики контролю поточних зобов'язань на підприємстві; економічний аналіз поточних зобов'язань підприємства ; аудит поточних зобов'язань підприємства

2. Дата видачі завдання 04.12.2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичне підґрунтя обліку поточних зобов'язань підприємства	17.02.2024 р.	
2	Методика та особливості організації облік поточних зобов'язань підприємства	18.03.2024 р.	
3	Методика аналізу та аудиту поточних зобов'язань підприємства	19.04.2024 р.	

Студент _____ Ваганчук Т.В.
 Керівник роботи _____ Василюк М.М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
 Економічний факультет
 Кафедра обліку і оподаткування

ВІДГУК

на дипломну роботу студентки Ваганчук Тетяни Віталіївни на тему:
 “Облік, аналіз і аудит поточних зобов'язань підприємства”

Актуальність теми. У сучасних умовах економічного функціонування підприємств важливим є використання не лише власних фінансових ресурсів, а й позикового капіталу. Поточні зобов'язання відіграють ключову роль. Розвиток взаємозв'язків між суб'єктами господарювання потребує адекватної класифікації та оцінки поточних зобов'язань, точного їх обліку та проведення аудиту. Чітка та об'єктивна інформація про ці зобов'язання є необхідною для ефективного контролю за розрахунковими операціями, оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Якість проведеного аналізу. Автором досліджено систематизацію інформації про поточні зобов'язання господарства, їх облік, аналіз та аудит з метою ефективного управління фінансами та ризиками. З'ясовано, що поточні зобов'язання включають у себе зобов'язання перед постачальниками, кредиторами, податкові зобов'язання, оплату праці та інші поточні фінансові зобов'язання фермерського господарства, проаналізовано процес обліку, аналізу та аудиту цих зобов'язань, а також їх вплив на фінансове становище та результативність діяльності фермерського господарства.

Загальний висновок і оцінка дипломної роботи. Дипломна робота Ваганчук Тетяни Віталіївни на тему “Облік, аналіз і аудит поточних зобов'язань підприємства” є завершеним, самостійно проведеним дослідженням, за змістом та оформленням відповідає вимогам МОН України та допускається до захисту з позитивною оцінкою.

Науковий керівник д.е.н, професор.
кафедри обліку і оподаткування

Василюк М.М.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу студентки Ваганчук Тетяни Віталіївни на тему:
“Облік, аналіз і аудит поточних зобов'язань підприємства”

Актуальність теми. У сучасних умовах економічного функціонування підприємств важливим стає використання не лише власних фінансових ресурсів, а й позикового капіталу. Позиковий капітал в управлінні підприємством розглядається як зобов'язання перед кредиторами. Поточні зобов'язання відіграють ключову роль, оскільки дозволяють підприємству користуватися коштами контрагентів на певний період. Розвиток взаємозв'язків між суб'єктами господарювання потребує адекватної класифікації та оцінки поточних зобов'язань, точного їх обліку та проведення аудиту. Чітка та об'єктивна інформація про ці зобов'язання є необхідною для ефективного контролю за розрахунковими операціями, оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Якість проведеного аналізу проблеми. В даній випускній роботі розкрито сутність обліку, аналізу і аудиту поточних зобов'язань підприємства не тільки з погляду теоретико-методичних аспектів, але й з економічної точки зору. Автором визначено аспекти інформації про поточні зобов'язання господарства, їх облік, аналіз та аудит з метою ефективного управління фінансами та ризиками.

Практична цінність висновків і рекомендацій. Автором та науковим керівником було зроблено порівняльний аналіз думок зарубіжних та українських дослідників теми. Всебічне розкриття сутності інформації про тему дипломної роботи, вивчення обліку, аналізу і аудиту поточних зобов'язань підприємства переконує, що облік, аналіз та аудит цих зобов'язань впливає на фінансове становище та результативність діяльності господарства.

Сучасні бізнес-умови вимагають від підприємств використання не лише власного капіталу, але й залучення зовнішніх ресурсів. Капітал, отриманий із зовнішніх джерел, називається зобов'язаннями. Користувачі бухгалтерської інформації мають бути впевнені, що всі зобов'язання підприємства правильно визначені, оцінені та включені до звітності відповідно до принципу повного розкриття інформації.

Загальний висновок і оцінка дипломної роботи. Випускна робота Ваганчук Т.В. на тему “Облік, аналіз і аудит поточних зобов’язань підприємства” відповідає встановленим вимогам, які ставляться до такого виду кваліфікаційних робіт, допускається до захисту з позитивною оцінкою.

Рецензент

Кандидат економічних наук,

Мигович Т.М.

доцент кафедри фінансів

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ’ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	5
1.1. «Зобов’язання» як фінансова категорія та особливості їх оцінки.....	10
1.2. Сучасні підходи до класифікації поточних зобов’язань.....	17
1.3. Нормативно-правове врегулювання поточних зобов’язань підприємства.....	25
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ’ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА.....	25
2.1. Облік короткострокових зобов’язань за розрахунками з банками та зобов’язань забезпечених векселями.....	31
2.2. Методика обліку зобов’язань за розрахунками з постачальниками та за податками.....	41
2.3. Методика обліку зобов’язань за розрахунками з учасниками та інших поточних зобов’язань.....	45

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ.....	45
3.1. Особливості методики контролю поточних зобов'язань на підприємстві.....	48
3.2. Аудит поточних зобов'язань підприємства.....	52
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах економічного функціонування підприємств важливим стає використання не лише власних фінансових ресурсів, а й позикового капіталу. Позиковий капітал в управлінні підприємством розглядається як зобов'язання перед кредиторами. Поточні зобов'язання відіграють ключову роль, оскільки дозволяють підприємству користуватися коштами контрагентів на певний період. Розвиток взаємозв'язків між суб'єктами господарювання потребує адекватної класифікації та оцінки поточних зобов'язань, точного їх обліку та проведення аудиту. Чітка та об'єктивна інформація про ці зобов'язання є необхідною для ефективного контролю за розрахунковими операціями, оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Вчені, такі як І.В Орлов, С.Ф. Голов, С.І. Травінська, З.В. Задорожний, О.М. Петрук, Я.Д. Крупка, Л.П. Кулаковська, І.Я. Омецінська, В.С. Рудницький, А.Т. Сафарова, Б.Ф. Усач та інші, провели дослідження з обліку та аудиту поточних зобов'язань. Їх важливі наукові внески потребують

подальшого дослідження у питаннях класифікації та оцінки поточних зобов'язань, їх синтетичного та аналітичного обліку, відображення у звітності, а також методик проведення аудиту.

Мета дослідження полягає у вивченні та систематизації інформації про поточні зобов'язання фермерського господарства, їх облік, аналіз та аудит з метою ефективного управління фінансами та ризиками.

Предметом дослідження є поточні зобов'язання, які включають у себе зобов'язання перед постачальниками, кредиторами, податкові зобов'язання, оплату праці та інші поточні фінансові зобов'язання фермерського господарства.

Об'єктом дослідження виступає процес обліку, аналізу та аудиту цих зобов'язань, а також їх вплив на фінансове становище та результативність діяльності фермерського господарства.

Завдання дослідження включають:

- ✓ Проведення аналізу терміну «зобов'язання» як фінансової категорії та особливості їх оцінки.
- ✓ Визначення сучасних підходів до класифікації поточних зобов'язань.
- ✓ Аналіз нормативно-правового врегулювання поточних зобов'язань підприємства.
- ✓ Визначення методів обліку цих зобов'язань відповідно до міжнародних та національних стандартів бухгалтерського обліку.
- ✓ Розробка рекомендацій щодо оптимізації структури та управління поточними зобов'язаннями.
- ✓ Проведення аудиту поточних зобов'язань з метою виявлення можливих ризиків та недоліків у їх обліку та управлінні.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання завдань використано різноманітні загальнонаукові та спеціалізовані методи дослідження, включаючи аналіз і синтез, моделювання, теоретичне узагальнення, системний підхід, індукцію та дедукцію, порівняльний аналіз,

узагальнення та графічні методи. Інформаційною базою нашого дослідження стали законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють облік і аудит зобов'язань, наукові праці вчених з питань обліку і аудиту поточних зобов'язань, ресурси Інтернету та практичні дані відповідного підприємства.

Наукова новизна зумовлена тим, що автором та науковим керівником було зроблено порівняльний аналіз думок зарубіжних та українських дослідників теми.

Апробація результатів. Тему було апробовано на звітній науковій конференції студентів

Структура роботи обумовлена її метою та завданнями і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (позиції) та додатків.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. «Зобов'язання» як фінансова категорія та особливості їх оцінки

Сучасні економічні реалії диктують необхідність для підприємств залучати не тільки власний капітал, але й використовувати позикові кошти. Залучений капітал, який надходить із зовнішніх джерел, відомий як зобов'язання. Зобов'язання можна розглядати як одне з ключових джерел ресурсів для ведення бізнесу, оскільки вони дозволяють підприємствам розширювати свою діяльність, інвестувати в нові проекти та підвищувати конкурентоспроможність.

Під час господарської діяльності підприємства утворюється значна кількість зобов'язань, які відіграють важливу роль у структурі пасивів. Вони забезпечують формування значної частини активів компанії, що дозволяє підтримувати необхідний рівень оборотного капіталу та забезпечувати безперервність виробничих процесів. Присутність зобов'язань є типовим

явищем для будь-якого функціонуючого підприємства, оскільки вони лежать в основі взаємодії між різними економічними суб'єктами, включаючи постачальників, кредиторів, інвесторів та державні органи.

Для успішного управління підприємством керівництво повинно володіти точною та детальною інформацією про види і розміри зобов'язань, адже вони суттєво впливають на ліквідність та фінансову стабільність підприємства. Знання про структуру та динаміку зобов'язань дозволяє прогнозувати грошові потоки, оптимізувати фінансові витрати та ухвалювати стратегічні рішення щодо розвитку підприємства. Користувачі бухгалтерської звітності, включаючи акціонерів, кредиторів і аналітиків, мають бути впевнені, що всі зобов'язання правильно визначені, оцінені та відображені у фінансових звітах згідно з принципом повного розкриття інформації. Це сприяє підвищенню прозорості та довіри до фінансової звітності, що є важливим чинником для залучення інвестицій і забезпечення довгострокової фінансової стабільності підприємства [33, с. 112].

Категорія зобов'язання пройшла через тривалий і суперечливий розвиток. У різні часи вона зазнавала змін і вдосконалювалась. У XV-XX століттях у бухгалтерському обліку сформувались два окремі наукові напрями: економічний і юридичний. Юридичне трактування зобов'язань виникло ще в XVIII столітті, а економічне – на початку XIX століття [45, с. 86].

Розглянемо трактування поняття «зобов'язання» в економічній літературі. Згідно із поглядами таких авторів, як Асмолова Т. В., Сирцева С. В. [9], Коблянська О. І. [28], Миронова Ю. Ю., Бацман Ю. М., Яценко В. В. [37], Подоля Г. В. [46], зобов'язання вважаються неодмінною складовою пасивів підприємства. Цей підхід представляє собою традиційний підхід до концепції зобов'язань і визначається основним бухгалтерським рівнянням: $\text{Актив} = \text{Власний капітал} + \text{Зобов'язання}$.

Іванова Н. А [26, с. 90] пропонує розуміти зобов'язання як залучене джерело фінансування, яке підприємство отримує від інших організацій і осіб.

У національному обліку зобов'язань визначено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5]. Згідно із цим стандартом, зобов'язання – це пасивне зобов'язання підприємства, що виникло внаслідок минулих подій і передбачається, що його погашення в майбутньому призведе до зменшення ресурсів підприємства, які втілюють економічні вигоди [5].

Однак слід зазначити, що Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] дає визначення зобов'язань, подібне до визначення, наведеного в стандарті.

Пушкар пропонує розширене трактування умов визнання зобов'язань, доповнюючи існуючі критерії. М.С. Пушкар [48] виділяє такі ключові умови:

1. Зобов'язання має бути зафіксовано в теперішньому часі й впливати з минулих господарських операцій: отримання товарів, послуг, заподіяння шкоди, за яку несе відповідальність підприємство.

2. Підприємство визнає необхідність майбутніх виплат кредиторам: це робиться для підтримки ділових відносин і ведення нормальної господарської діяльності.

3. Зобов'язання має бути безумовно виконаним: водночас, точні терміни та суми платежів можуть мати ймовірний характер, адже існують ризики виникнення ускладнень.

4. Терміни виконання зобов'язань можуть бути визначені, але не завжди чітко: на момент реєстрації зобов'язання точна дата платежу може бути невідомою.

5. Ідентифікація боржника: суб'єкт, перед яким виникає борг, має бути чітко визначений як особа або група осіб. В окремих випадках, на момент реєстрації зобов'язання, його ідентифікація може бути не остаточною [48, с. 163].

О. С. Горай [23] розмежовує 5 важливих критеріїв, за якими обов'язки підприємства можна вважати зобов'язаннями:

Події минулого: Зобов'язання виникають у сучасний момент через минулі економічні дії або події.

Майбутні платежі: Виконання зобов'язань неминуче і вимагатиме майбутніх платежів для підтримки економічних зв'язків або забезпечення нормальної діяльності підприємства.

Невідворотність: Економічні наслідки невиконання зобов'язань (штрафи, санкції) не дозволяють уникнути втрати ресурсів на користь іншої сторони.

Визначений строк: Зобов'язання має чітко визначений термін виконання, навіть якщо точна дата може бути невідомою.

Конкретні суб'єкти: Зобов'язання приймаються стосовно конкретних суб'єктів (юридичних або фізичних осіб), ідентифікованих на момент укладення або виконання зобов'язання [23, с. 69].

Варто відзначити, що кредиторська заборгованість відноситься до видів зобов'язань, оскільки вона відповідає опису зобов'язання, наведеному в міжнародних та національних стандартах бухгалтерського обліку. Зобов'язання – це боргові вимоги, що виникають внаслідок минулих подій, погашення яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигід у майбутньому.

Інші форми зобов'язань, такі як гарантійні, виплати відпусток, пенсійне забезпечення та інші види гарантій, відстрочені податкові зобов'язання, також відповідають визначенню зобов'язання [44, с. 72]. Однак вони не вважаються кредиторською заборгованістю, оскільки:

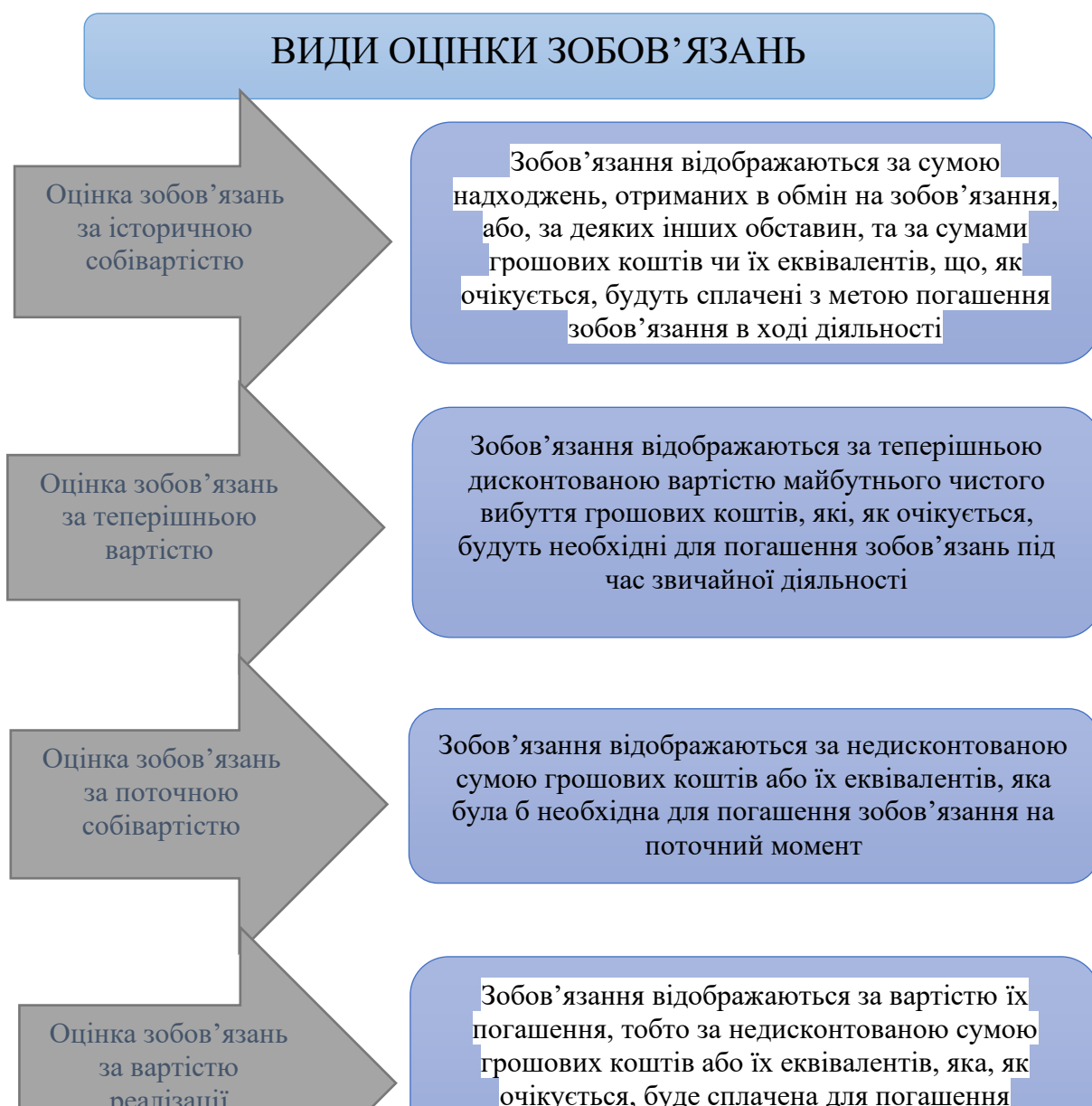
- Кредитор може залишатися невідомим до моменту погашення боргу.
- Ці зобов'язання можуть залишитися невиконаними, якщо в цьому не буде потреби [49, с. 163].

Зобов'язання в сучасній економіці є двояким фактором для підприємства. З одного боку, вони можуть сприяти його розвитку, а з іншого – збільшувати економічний ризик. Використовуючи комерційний кредит, підприємство може швидше розширити свою діяльність і підвищити ефективність виробництва. Однак, якщо підприємство не в змозі своєчасно

погасити заборгованість, це може призвести до зростання його залежності від кредиторів і навіть до банкрутства.

Оцінка зобов'язань є важливою темою, що потребує ретельного дослідження. Аналіз економічної літератури свідчить, що науковці зазвичай розглядають оцінку як складову методу бухгалтерського обліку. Вони наголошують, що оцінка представляє собою вираз майна підприємства у грошовій формі для узагальнення даних у бухгалтерському обліку та звітності. М.В. Кужельний зазначає, що оцінка є не лише частиною бухгалтерського обліку, а й виконує контролюючу функцію фінансового стану [33, с. 74].

У наукових джерелах оцінка трактується як спосіб вираження господарських засобів у загальному грошовому вимірі. Це робиться задля реалізації принципу квантифікації – кількісного вираження якісних характеристик об'єктів обліку.

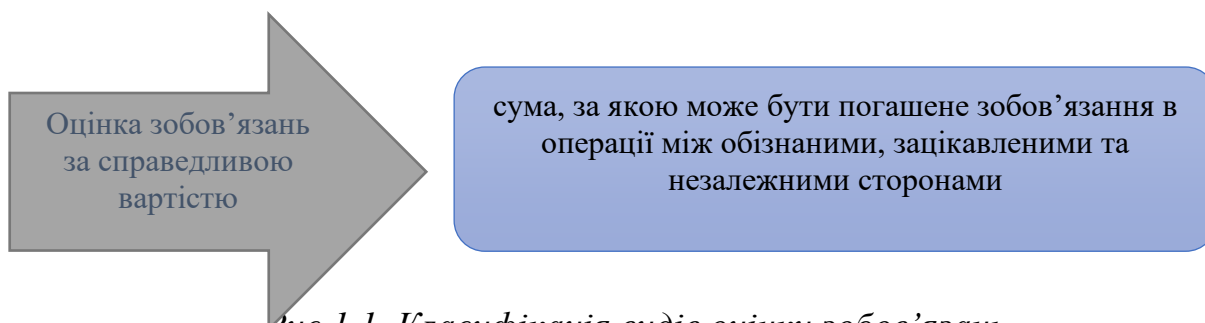

Рис.1.1. Класифікація видів оцінки зобов'язань

О.В. Усатенко [52] визначає оцінку як метод вираження у загальному грошовому вимірнику наявності та руху майна, капіталу та зобов'язань. Це визначення є всеосяжним, оскільки охоплює всі аспекти оцінки [52, с. 44].

Облікова оцінка – це попередня оцінка, що використовується підприємством для розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами. Це визначення охоплює лише одну з функцій оцінки – розподіл витрат і доходів. У міжнародній практиці застосовуються різні види оцінки, які можна побачити на рисунку 1.1.

З точки зору економіки, зобов'язання часто трактуються як кредиторська заборгованість, що значно обмежує розуміння цього терміну. Проте, саме таке трактування поширене серед практикуючих бухгалтерів та економістів. В контексті бухгалтерського обліку, зобов'язання розглядаються як джерело формування фінансових ресурсів для забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства.

1.2. Сучасні підходи до класифікації поточних зобов'язань

Згідно з п.6 П(С)БО 11 «Зобов'язання» [6] поділяються на такі види (Рис. 1.2.):

1. Довгострокові зобов'язання:

Це зобов'язання, які очікується погасити більше ніж через 12 місяців з дати балансу.

До них належать, наприклад, кредити, позики, облігації, векселі, відстрочені податкові зобов'язання тощо.

Рис. 1.2. Види зобов'язання згідно з п.6 П(С)БО 11 «Зобов'язання»

2. Поточні зобов'язання:

Це зобов'язання, які очікується погасити протягом 12 місяців з дати балансу.

До них належать, наприклад, кредиторська заборгованість, заробітна плата, податки, поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом, поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками тощо.

3. Непередбачені зобов'язання:

Це зобов'язання, які не визнані на дату балансу, але виникають внаслідок минулих подій і їх існування на дату балансу ймовірно, хоча й не є певним.

Їх сума не може бути достовірно визначена.

До них належать, наприклад, екологічні зобов'язання, зобов'язання за судовими позовами тощо [13, с. 62].

4. Доходи майбутніх періодів:

Це суми отриманих авансів, завдатків, передоплат за товари, роботи, послуги, які підлягають постачанню в майбутньому.

До них не належать суми, отримані в якості попередньої оплати за товари, роботи, послуги, які вже поставлені покупцям.

Важливо зазначити, що правильна класифікація зобов'язань має суттєве значення для бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Розглянемо основні принципи класифікації зобов'язань в юридичному та фінансовому контекстах [25, с. 148].

- Прості та складні зобов'язання: Прості зобов'язання можуть бути виплачені одним платежем. Складні зобов'язання включають основне зобов'язання та додаткові вторинні зобов'язання.

- Однооб'єктні та альтернативні зобов'язання: Однооб'єктні зобов'язання мають чітко визначений предмет виконання. Альтернативні зобов'язання дозволяють боржнику вибрати одну з декількох дій.

- За валютою: Зобов'язання можуть бути виражені в національній валюті або в іноземній валюті.

- Односторонні та взаємні зобов'язання: У односторонніх зобов'язаннях одна сторона володіє тільки правами, а інша виконує лише обов'язки. У взаємних зобов'язаннях обидві сторони мають як права, так і обов'язки.

- Зобов'язання з обмеженим строком та безстрокові: Зобов'язання з обмеженим строком мають визначений термін виконання. Безстрокові зобов'язання не мають конкретного терміну виконання [28, с. 91].

- За фактом погашення:

Термінові: зобов'язання, які мають бути виконані у визначений термін, встановлений договором або законом.

Прострочені: зобов'язання, термін виконання яких минув, а боржник не виконав їх.

Погашені: зобов'язання, які виконані боржником в повному обсязі.

- За змістом:

Заборгованість: сума грошей, яку боржник винен кредитору за поставлені товари, надані послуги, виконані роботи тощо.

Інші: зобов'язання, які виникають у зв'язку з орендою, видачею авансів, зберіганням і страхуванням вантажів, наданням посередницьких послуг і т.д.

- За способом забезпечення виконання:

Забезпечені: зобов'язання, виконання яких гарантується певними способами, наприклад, неустойкою, заставою, порукою, завдатком, гарантією.

Незабезпечені: зобов'язання, які не мають спеціальних гарантій виконання [36, с. 167].

- Залежно від порядку визначення суми:

Реальні: зобов'язання, сума яких чітко визначена у договорах, контрактах, рахунках, або може бути розрахована на основі встановлених правил, ставок, норм, тарифів тощо.

Потенційні: зобов'язання, сума яких не визначена і може виникнути в майбутньому, наприклад, у зв'язку з ризиком настання страхового випадку [49, с. 85].

- Залежно від строку погашення:

Поточні: зобов'язання, які мають бути погашені протягом одного року.

Довгострокові: зобов'язання, які мають бути погашені більше ніж через один рік.

Критерії поділу зобов'язань розглянемо на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Класифікація зобов'язань

Згідно з П(С)БО 11 забезпечення створюються для відшкодування майбутніх витрат, пов'язаних з:

- Виплатою відпусток працівникам: Це включає оплату невикористаних відпусток, а також компенсацію за невикористану відпустку при звільненні.
- Додатковим пенсійним забезпеченням: Це охоплює виплати, які підприємство зобов'язано здійснювати працівникам після їх виходу на пенсію, окрім пенсій, що виплачуються з Пенсійного фонду України.

- Виконанням гарантійних зобов'язань: Це стосується витрат, пов'язаних з виправленням недоліків продукції або відшкодуванням збитків, завданих неякісною продукцією, протягом гарантійного строку.

- Реструктуризацією: Це включає витрати, пов'язані з реорганізацією підприємства, наприклад, вихід з певних ринків або видів діяльності.

- Виконанням зобов'язань щодо обтяжливих контрактів: Це стосується контрактів, які на даний момент є збитковими для підприємства і не можуть бути розірвані без значних штрафних санкцій [51, с. 515].

Важливо зазначити, що забезпечення створюються лише для тих зобов'язань, які виникли внаслідок минулих подій, можуть ймовірно спричинити зниження економічних вигід у майбутньому і можуть бути оцінені на основі розрахунків.

Варто зазначити, що забезпечення не визнаються витратами в момент їх створення, а розподіляються на відповідні періоди протягом строку дії зобов'язання. Сума забезпечення може змінюватися з часом, залежно від змін в оцінці майбутніх витрат. При погашенні зобов'язання, для якого було створено забезпечення, його сума списується з балансу.

Згідно з П(С)БО 11 «Зобов'язання», довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, дійсно відображаються у балансі за їх теперішньою вартістю, а не за номінальною. Це пов'язано з тим, що гроші з часом втрачають свою купівельну спроможність, і майбутні платежі за зобов'язаннями не еквівалентні поточним [6].

Дисконтування – це метод, який використовується для розрахунку теперішньої вартості майбутніх грошових потоків. Він враховує фактор часу та відсоткову ставку, щоб визначити, скільки коштують майбутні платежі в сьогоденні.

Формула для розрахунку теперішньої вартості:

$$PV = FV * 1 / (1 + r)^n$$

де:

PV – теперішня вартість

FV – майбутня вартість

r – відсоткова ставка за період

n – кількість періодів

Дисконтуванню підлягають такі види довгострокових зобов'язань:

- Суми довгострокових позик
- Суми довгострокових зобов'язань за облігаціями
- Суми довгострокових зобов'язань з оренди
- Суми довгострокових векселів

Для спрощення розрахунків теперішньої вартості можна використовувати спеціальні табличні значення, які містять вже розраховані коефіцієнти для різних значень r та n .

Поточні зобов'язання, на відміну від довгострокових, не дисконтуються. Їх оцінюють за сумою погашення, адже протягом 12 місяців (або операційного циклу) фактор часу не суттєво впливає на їх вартість [9, с. 15].

Варто зазначити:

Дисконтування використовується для довгострокових зобов'язань, а не для поточних.

Дисконтування враховує зміну вартості грошей у часі.

Для розрахунку теперішньої вартості можна використовувати формулу або спеціальні таблиці.

Особливо важливими є ті категорії зобов'язань, які враховують потенційні наслідки подій на перспективі розвитку підприємства. Серед них особливе значення мають непередбачені зобов'язання. Також варто відзначити категорію забезпечень: оскільки зобов'язання визнаються за фактичною операцією, а для визначення забезпечень потрібно провести попередню оцінку, деякі країни не розглядають забезпечення як окремий вид зобов'язань [56, с. 29].

Безперечно, у зміцненні фінансової структури підприємства можуть відігравати роль і фінансові зобов'язання. Ці зобов'язання відкривають нові можливості для формування гарантій та забезпечень для підприємства. Проте,

П(С)БО 13 не висвітлює належним чином методи обліку фінансових зобов'язань, що залишає певні аспекти відкритими.

Розуміння деталей зобов'язань сприяє глибшому осмисленню їх сутності, полегшує бухгалтерам організацію обліку та забезпечує точність і надійність цього процесу. Такий підхід також дозволяє керівникам отримувати оперативну та різноманітну інформацію про зобов'язання для ефективного управління ними. Крім того, ця система класифікації важлива для аудиторів, оскільки спрощує процес перевірки.

1.3. Нормативно-правове врегулювання поточних зобов'язань підприємства

Система бухгалтерського обліку на сучасних підприємствах не може функціонувати без належного нормативно-правового регулювання. Це твердження ґрунтується на кількох ключових моментах:

1. Необхідність уніфікації та стандартизації. Без чіткої нормативної бази ведення бухгалтерського обліку буде хаотичним і неузгодженим, що ускладнить процес аналізу та використання даних. Нормативно-правові акти забезпечують єдині підходи до обліку та звітності, роблячи інформацію більш прозорою та доступною для різних користувачів.

2. Забезпечення достовірності та надійності інформації. Дотримання нормативних вимог гарантує, що бухгалтерська інформація є достовірною, неупередженою та відповідає дійсності. Це, в свою чергу, підвищує надійність даних, що використовуються для прийняття управлінських рішень, оцінки фінансового стану підприємства та інших цілей.

3. Захист прав та інтересів власників, інвесторів та інших зацікавлених сторін. Нормативно-правові акти визначають права та обов'язки учасників бухгалтерського процесу, гарантуючи захист їхніх інтересів. Це сприяє прозорості ведення бізнесу, знижує ризики шахрайства та зловживань, а також підвищує довіру до фінансової звітності.

4. Зміна та розвиток системи бухгалтерського обліку. Нормативно-правова база постійно оновлюється та адаптується до нових економічних умов, потреб користувачів та міжнародних стандартів. Цей процес забезпечує динамічний розвиток системи бухгалтерського обліку, роблячи її більш гнучкою, ефективною та відповідною до сучасних викликів [13, с. 62].

Оскільки зобов'язання є як обліковою, так і юридичною категорією, значна кількість нормативних актів забезпечує законодавче і нормативно-правове регулювання. Рівні нормативно-правового регулювання обліку і аудиту зобов'язань в Україні можна розглядати у формі п'яти рівнів, розглянемо їх на рисунку 1.4.

Головним документом, що встановлює правила обліку, оцінки, визнання та представлення зобов'язань у фінансовій звітності є НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [6]. Цей стандарт складається з наступних розділів: загальні принципи, процедури визнання та оцінки зобов'язань, а також відображення інформації у примітках. Порядок розкриття інформації про зобов'язання підприємства у фінансовій звітності визначено у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [5].

В міжнародній практиці, спосіб визначення та представлення зобов'язань, включаючи поточні, регламентується Міжнародними стандартами фінансової звітності, такими як МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [38] і МСБО 37 «Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи».

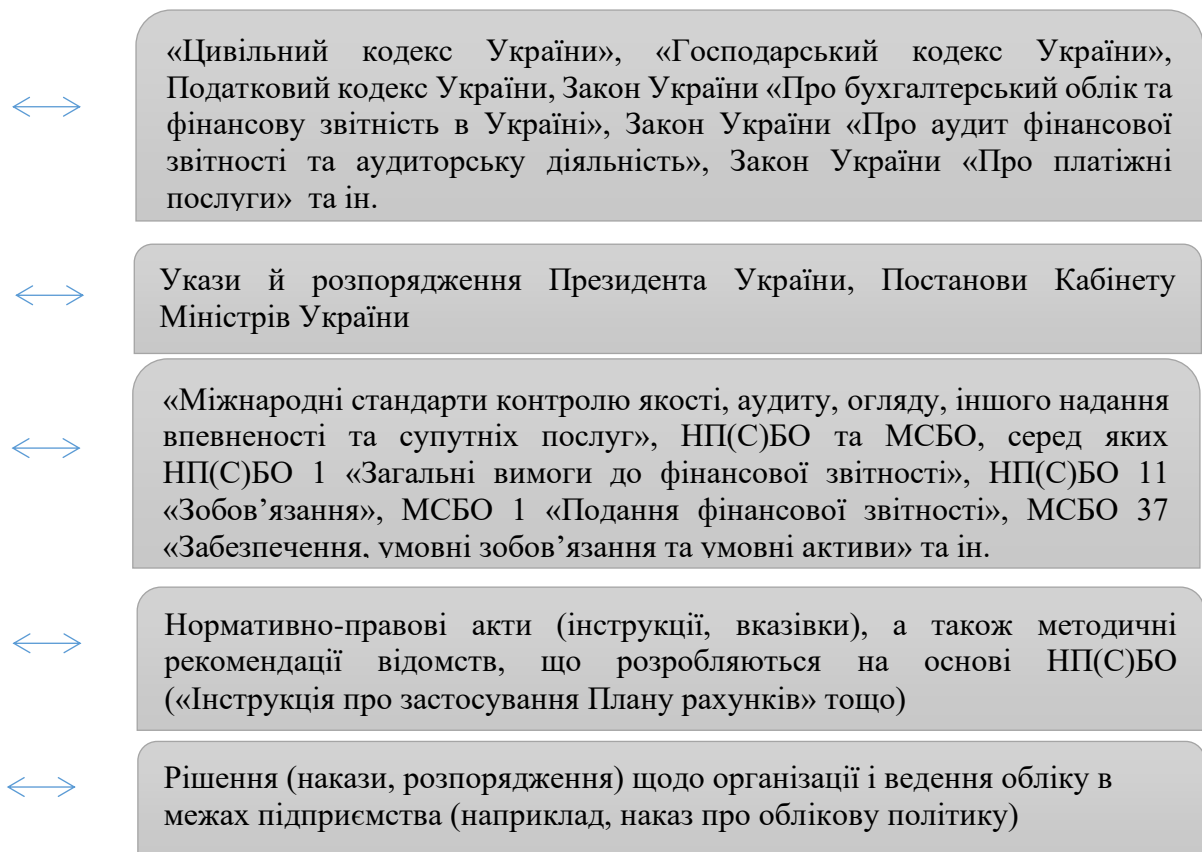

Рис. 1.4. Нормативне регулювання обліку і аудиту поточних зобов'язань в Україні

Аудит поточних зобов'язань регулюється «Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого забезпечення впевненості та супутніх послуг» [40]. Відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит фінансової звітності спрямований на перевірку даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності або консолідованої фінансової звітності юридичних осіб, представництв іноземних суб'єктів господарювання чи інших суб'єктів, що складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи. Його мета полягає у висловленні незалежної думки аудитора щодо відповідності цієї звітності вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або інших вимог.

Великий обсяг нормативних актів, що регулюють поточні зобов'язання, зумовлений тим, що такі зобов'язання виникають через розрахункові операції з різними суб'єктами, такими як держава, персонал, постачальники, підрядники тощо. Кожен вид розрахункових операцій має свою власну нормативно-правову базу. Важливо також враховувати сферу застосування терміна «кредиторська заборгованість» у нормативному законодавстві.

Особливий акцент потрібно зробити на класифікації, оцінці та обліку поточних зобов'язань відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Зобов'язання підприємств перед іншими суб'єктами регулюються великою кількістю міжнародних стандартів, що включають складну термінологію [47, с. 50]. Ця термінологія часто виявляється складною для розуміння українськими суб'єктами господарювання. У таблиці 1.1. наведено регулювання обліку поточних зобов'язань за їх різними типами.

*Таблиця 1.1.
Нормативне регулювання обліку зобов'язань*

НП(С)БО	МСБО	Вид зобов'язання
НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи»	Забезпечення
НПСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»	МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»	Зобов'язання, вартість яких виражена в іноземній валюті
НП(С)БО 11 «Зобов'язання»	МСБО 23 «Витрати на позики»	Зобов'язання, обумовлені кредитами і позиками
НП(С)БО 26 «Виплати працівникам»	МСБО 19 «Виплати працівникам»	Зобов'язання щодо винагород працівникам
НП(С)БО 26 «Виплати працівникам»	МСБО 26 «Облік та звітність щодо програм пенсійного забезпечення»	Зобов'язання за пенсійними програмами
НП(С)БО 34 «Платіж на основі акцій»	МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій»	Зобов'язання, що передбачають погашення на основі акцій
НП(С)БО 14 «Оренда»	МСБО 17 «Оренда»	Зобов'язання за договорами оренди
	МСФЗ 4 «Страхові»	Зобов'язання за

	контракти»	договорами страхування
НП(С)БО 13 «Фінансові інструменти»	МСБО 32 «Фінансові інструменти: МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»	Фінансові зобов'язання

Українська законодавча база у сфері бухгалтерського обліку щодо поточних зобов'язань в цілому відповідає Міжнародним стандартам фінансової звітності (МСФЗ) та Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку (МСБО). Проте, в міжнародних стандартах не вичерпно визначені методи оцінки різних видів поточних зобов'язань для їх відображення у фінансовій звітності. Оскільки МСФЗ встановлюють загальні принципи обліку та мають рекомендаційний характер, це не є серйозним недоліком, оскільки вони відображають світовий досвід. З іншого боку, Національні стандарти бухгалтерського обліку (НП(С)БО) детально регламентують всі аспекти обліку поточних зобов'язань, їх визнання, оцінку та представлення у фінансовій звітності.

Рахунки, що використовуються для реєстрації поточних зобов'язань, регулюються Планом рахунків та Інструкцією щодо його застосування. Клас 6, який складається з десяти підрозділів (Табл. 1.2.), призначений для обліку таких зобов'язань. На рахунках цього класу проводиться реєстрація: довгострокових зобов'язань, що перетворилися на поточні заборгованості через те, що їхній строк погашення на дату балансу не перевищує 12 місяців; короткострокових позик; виписаних короткострокових векселів; розрахунків з постачальниками, підрядниками, учасниками; витрат на страхування; податків та платежів; витрат на оплату праці тощо; а також доходів майбутніх періодів [57, с. 170].

Таблиця 1.2.
Структура класу 6 «Поточні зобов'язання» Плану рахунків

Рахунок	Субрахунок	Назва субрахунку	Характеристика
60	601	Короткострокові кредити банків	Облік коштів, отриманих від банків у вигляді кредитів з терміном погашення до одного року.
	602	Відстрочені короткострокові кредити банків	Облік коштів, отриманих від банків у вигляді кредитів з терміном погашення до одного року, які на певний час відстрочені.
	603	Інші короткострокові позики	Облік коштів, отриманих від інших кредиторів (не банків) з терміном погашення до одного року.
	604	Прострочені позики	Облік прострочених коштів, отриманих у вигляді позик.
61	611	Поточна заборгованість за довгостроковими позиками	Облік частини довгострокової заборгованості, яка має бути погашена протягом одного року.

	612	Поточна заборгованість за довгостроковими векселями	Облік частини заборгованості за довгостроковими векселями, яка має бути погашена протягом одного року.
	613	Поточна заборгованість за іншими довгостроковими зобов'язаннями	Облік іншої частини довгострокової заборгованості, яка має бути погашена протягом одного року.
62	621	Видані короткострокові векселі	Облік векселів, виданих підприємством з терміном погашення до одного року.
63	631	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Облік розрахунків з постачальниками за товари, роботи, послуги, отримані, але не оплачені.
	632	Розрахунки з часткової оплати замовлень на дослідно-конструкторські роботи, що виконуються за рахунок бюджетних коштів	Облік розрахунків за частково оплачені роботи, які виконуються за рахунок бюджетних коштів.
	633	Розрахунки за виданими авансами	Облік розрахунків за авансами, виданими постачальникам та підрядникам.

	634	Розрахунки з іншими кредиторами	Облік розрахунків з іншими кредиторами, які не є постачальниками та підрядниками.
64	641	Розрахунки з податків і зборів	Облік розрахунків з бюджетом за податками та зборами.
	642	Розрахунки зі страховими органами	Облік розрахунків зі страховими органами за страховими внесками та преміями.
65	651	Розрахунки з оплати праці	Облік заробітної плати, яка нарахована, але не виплачена працівникам.
	652	Розрахунки за соціальними виплатами	Облік сум допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах, а також інших соціальних виплат, які нараховані, але не виплачені.
	653	Розрахунки з іншими кредиторами з оплати праці	Облік розрахунків з іншими кредиторами за виплатами, пов'язаними з оплатою праці (наприклад, за надані відпустки).

66	661	Розрахунки з учасниками	Облік розрахунків з учасниками підприємства за дивідендами, виплатами на паї тощо.
67	671	Розрахунки за зобов'язаннями, пов'язаними з соціальним страхуванням	Облік розрахунків за зобов'язаннями перед органами соціального страхування.
68	681	Доходи майбутніх періодів	Облік

Незважаючи на широкі дослідження стосовно нормативно-правового регулювання обліку і аудиту поточних зобов'язань, сучасні умови господарювання та взаємовідносини між суб'єктом господарювання та його партнерами, персоналом, державою та іншими сторонами, примушують до пошуку шляхів поліпшення законодавчої та нормативно-правової бази в цьому секторі. На сьогоднішній день активно розробляються альтернативні методи взаємодії між контрагентами, такі як використання інтернет-магазинів та спеціальних веб-платформ. Зміни в нормативно-правовій сфері обліку поточних зобов'язань також викликані воєнними подіями в Україні, що належать до причин перегляду системи оподаткування, платіжної дисципліни та інших аспектів.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Облік короткострокових зобов'язань за розрахунками з банками та зобов'язань забезпечених векселями

Більшість фінансових ресурсів підприємство отримує шляхом реалізації власної продукції та послуг. Оскільки ці кошти генеруються самостійно, вони вважаються внутрішніми джерелами фінансування. Однак існують випадки, коли внутрішні ресурси не вистачають для повноцінного функціонування підприємства. У таких випадках компанія змушена звертатися до зовнішніх джерел фінансування, зазвичай, шляхом залучення позик, таких як кредити.

Кредит є виявом кредитних відносин та руху позичкового капіталу, що описує економічні взаємодії між кредитором та позичальником, спрямовані на обмін вартості. Взаємовідносини між позичальником та кредитною установою урегульовуються через укладення письмових кредитних угод, до складу яких зазвичай входить подання значної кількості документів позичальником до банку.

У разі потреби позичальник надає внутрішні фінансові й управлінські звіти, звіт про рух коштів, дані про дебіторську та кредиторську заборгованість, податкові й митні декларації, документи щодо оренди приміщень та інші документи для розгляду з метою отримання кредиту або під час подальшого контролю [33, с. 98].

Комерційні банки можуть використовувати різні методи кредитування згідно зі своїми пріоритетами грошово-кредитної політики, власними інтересами та потребами позичальників. Ці методи включають в себе визначення форми позичкового рахунка, порядок видання та погашення, засоби контролю за цільовим використанням позики та регулювання заборгованості. У міжнародній банківській практиці поширеними є кредитні

лінія, автоматично поновлювані (револьверні) кредити, контокоренти та овердрафти.

Доцільно розглянути кожен складову обліку зобов'язань за кредитами з більшою деталізацією. Отриманий кредит збільшує загальну суму зобов'язань підприємства. Проте, для обліку основної суми при отриманні банківського кредиту важливі лише три параметри: валюта кредиту (національна або іноземна), термін його надання та умови розрахунків на банківський рахунок, включаючи механізм його використання. Витрати, які є безпосередньо пов'язаними із залученням кредитних ресурсів розглянемо в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Витрати підприємства, пов'язані із залученням кредиту

Витрати	Підкатегорії
Комісія банку за відкриття позичкового рахунку та інші послуги, пов'язані з наданням кредиту	
Витрати на нотаріальне посвідчення та/або державну реєстрацію договорів застави	-
Оплата консультаційних, бухгалтерських та аудиторських послуг	Підготовка документів для банку └ Техніко-економічне обґрунтування проекту └ Фінансова звітність └ Аудиторські висновки
Витрати на експертну оцінку	└ Предметів застави └ Об'єкта інвестування (у випадку, коли банк надає кредит під інвестиційний проект)
Забезпечення кредиту	Виникнення відносин забезпечення зобов'язань └ Застави └ Гарантії

Витрати	Підкатегорії
Страхування	<ul style="list-style-type: none"> └ Поруки └ Предмета застави └ Відповідальності позичальника

Значення валюти та строку кредиту обумовлене розмежуванням в бухгалтерському обліку таких зобов'язань. Стосовно способу надання кредиту, він впливає, по-перше, на порядок обліку кредиту на етапі його надання (рахунок, куди зараховуються кошти), а по-друге, на спосіб відображення витрачання цих коштів в обліку.

Видача кредитів може відбуватися як у безготівковій формі (оплата платіжних документів із позикового рахунка, переведення коштів на поточний рахунок), так і в готівковій формі. Після надання кредиту банк контролює виконання умов кредитного договору, зокрема своєчасність та повноту повернення кредиту та сплати відсотків. У випадку невиконання або неналежного виконання зобов'язань однією зі сторін кредитних відносин, ця сторона відшкодовує іншій стороні всі понесені збитки, а також сплачує штрафи, пені та неустойки, передбачені кредитним договором [31, с. 73].

Кредитування базується на таких основних принципах:

—Повернення. Після використання кредиту позичальник зобов'язаний повернути його. Кредит не може бути безповоротним.

—Терміновість. Кредит має бути повернений у встановлений строк. Дотримання цього принципу сприяє постійному відновленню грошових коштів, підтриманню ліквідності та підвищенню надійності банків.

—Цільове використання. Кредит видається для конкретних цілей, визначених кредитним договором. Використання кредиту на інші цілі не допускається. Комерційні банки повинні контролювати, на що витрачаються кредитні ресурси позичальником.

—Забезпеченість. Цей принцип захищає майнові інтереси кредитора у випадку порушення зобов'язань позичальником, забезпечуючи повернення кредиту у визначений строк.

—Платність. Кредит надається на платній основі. Це реалізується через банківський відсоток, що є сумою, яку позичальник сплачує кредитору за користування кредитом [45, с. 96].

Підсумовуючи облік кредитів, виданих банком, варто зазначити, що сучасні підприємства можуть залучати кошти не тільки від банків, але й від інших небанківських фінансових установ. Проте, в Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій для них не передбачено окремих бухгалтерських рахунків. Зокрема, окремі рахунки для небанківських кредитів існують лише серед довгострокових зобов'язань. Щодо поточних зобов'язань, аналогічні субрахунки відсутні. Рахунок 60 «Короткострокові позики» дозволяє обліковувати лише короткострокові банківські кредити та прострочені позики у різних валютах [53, с. 138].

Підприємство може отримувати позики, окрім кредиту. Позика є більш широким поняттям, ніж кредит, за своєю економічною сутністю. За кредитним договором, відповідно до Цивільного кодексу, банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кредит) позичальнику на умовах, зазначених у договорі, а позичальник зобов'язується повернути ці кошти та сплатити відсотки. За договором позики, одна сторона (позикодавець) передає у власність іншій стороні (позичальнику) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути ту саму суму грошей або таку ж кількість речей того ж роду та якості. Поняття «позика», як видно з визначень, є ширшим за «кредит», оскільки одним із суб'єктів за кредитним договором обов'язково має бути банківська установа, що не є обов'язковим для договору позики. Крім того, на відміну від кредиту, позика не обов'язково передбачає сплату відсотків.

Далі доцільно розглянути специфіку обліку зобов'язань, забезпечених вексями. У сучасних умовах фінансової кризи, коли готівкові кошти відсутні, використання векселів на підприємствах набуває особливої актуальності. Важливим кредитно-розрахунковим документом є вексель, який виконує функції платіжного засобу і може використовуватися як інструмент для стягнення боргів. Відповідно до статті 14 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок», вексель визначається як цінний папір, що підтверджує безумовне грошове зобов'язання векседавця або його наказ третій особі сплатити визначену суму власнику векся (векселедержателю) після настання строку платежу [37, с. 204].

Вексель, по суті, є абстрактним борговим зобов'язанням, його абстрактність полягає в тому, що він не обумовлений попереднім виконанням будь-яких договірних зобов'язань. На спеціальному бланку виписуються векселі, при цьому слід зазначити, що вексельне право чітко регулює вексельні реквізити. Розглянемо їх на рисунку 2.2.

Таблиця 2.2.

Обов'язкові реквізити векся

Реквізит	Опис
Сума	Сума, яка зазначена на векселі.
Дата	Дата виписки векся.
Місце	Місце виписки векся.
Платник	Особа або організація, яка виписує вексель і зобов'язується сплатити його.
Бенефіціар	Особа або організація, яка має отримати оплату за векселем.
Термін оплати	Дата, до якої платник зобов'язаний оплатити вексель.
Місце оплати	Місце, де повинна бути здійснена оплата за векселем.
Підписи	Підписи платника та бенефіціара, які підтверджують згоду з умовами векся.

Усі наведені деталі є необхідними та служать передумовою для обігу векселів. Важливо зазначити, що вексельне зобов'язання може стосуватися лише грошей. Вексельне зобов'язання не може виражатися в майнових

цінностях, оскільки передача та погашення вексельного боргу не передбачена самим векселем. Хоча умови угоди можуть бути змінені відповідно до інтересів сторін, вексель не допускає будь-яких змін, що не передбачені вексельним законодавством, оскільки він має строго формальний характер [49, с. 271].

Серед деяких економістів, теоретиків і практиків, також варто відзначити, склалася недооцінка важливості комерційних векселів у господарському обігу. Це зумовлено рядом проблем, з якими стикаються учасники вексельних угод. Наприклад, проблема негрошової оплати вексельного боргу, коли укладається угода про відступне, і зобов'язання за векселем погашаються передачею майна або виконанням робіт (наданням послуг). У випадку використання самого векселя в якості відступного, це повинен бути тільки вексель третіх осіб.

Залучення коштів через випуск власних векселів відображається в бухгалтерському обліку на рахунку 62 «Короткострокові векселі видані».

Варто зазначити, що зобов'язання, що впливають із виданих векселів, можуть бути розраховані не тільки грошовими коштами, але й за допомогою інших методів, таких як врахування взаємних вимог між векселедавцем і векселедержателем.

2.2. Методика обліку зобов'язань за розрахунками з постачальниками та за податками

Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками та за податками в Україні ґрунтується на національних положеннях бухгалтерського обліку (П(С)БО) та податкового законодавства. Увага до розрахунків з постачальниками і підрядниками стала актуальною як у юридичній літературі, так і в законодавстві України. Розрахунки стали важливою складовою системи, що визначається як у юридичних джерелах, так і у встановлених нормах. Важливим елементом управління є процес закупівель обладнання для

виробництва, що є передумовою для успішного функціонування підприємства. Зосередження на обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками визначається як ключовий аспект управління процесом постачання. Постачальники, незалежно від юридичного статусу, є особами, які надають товари, послуги або виконують роботи. Розрахунки проводяться після отримання товарів або послуг, за попередньою оплатою або відстроченням платежу згідно з умовами контракту [55, с. 167].

Ринкова економіка опирається на розрахунково-платіжний механізм, що регулює функціонування економічних інститутів та управляє формуванням, розподілом і перерозподілом суспільного продукту. В ринкових умовах виникає звичайна практика заборгованості за матеріальні цінності через затримку між постачанням і сплатою. Кредиторська заборгованість, що виникає від операцій з постачальниками та підрядниками, потребує уважного контролю, оскільки з одного боку забезпечує тимчасову ліквідність, а з іншого – може суттєво впливати на фінансову стабільність підприємства. Недооплата постачальникам та порушення фінансової дисципліни часто стають причиною значної кредиторської заборгованості. Погане ведення бухгалтерського обліку та фінансові маніпуляції можуть також сприяти недолікам у розрахунках. Ефективне ведення обліку розрахункових операцій є важливим для управління кредиторською заборгованістю за товари та послуги [44, с. 182].

Розрахунки можна поділити на дві основні категорії з економічного погляду: перша – це торгові операції, які охоплюють усі взаєморозрахунки між підприємствами та господарськими організаціями за продані товари, виконані роботи, надані послуги та придбані матеріальні цінності; друга – це не товарні операції, які включають оплату податків, отримання і погашення банківських кредитів, страхові виплати, розрахунки за претензіями та інші фінансові транзакції.

Ведення обліку розрахунків з постачальниками має велике значення в бухгалтерській практиці, оскільки на цьому етапі формується значна частина прибутку та фінансових потоків підприємств. Розрахунки спрямовані на

забезпечення підприємства необхідними ресурсами з одного боку, та реалізацію його готової продукції – з іншого [52, с. 45].

Треба також відзначити, що система обліку постачання на підприємствах має ключове значення і потребує належної уваги. Маючи чітку систему обліку та документообігу, менеджери можуть отримати потрібну інформацію щодо постачання та прийняти необхідні рішення стосовно виробництва та збуту.

Управління на підприємстві може бути неефективним, якщо систему документообігу розрахунків з постачальниками не налагоджено, оскільки зростає ризик несвоєчасної оплати або приймання матеріалів, недостатньо контролюються дії відповідальних осіб, що загрожує інформаційній безпеці та призводить до зниження прибутку підприємства, як відзначає Т.О. Меліхова [36, с. 168].

Для обліку зобов'язань перед постачальниками та підрядниками за отримані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи та надані послуги використовується рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

Ці субрахунки включаються в рахунок 63: 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» та 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ».

Ми не погоджуємося з думкою Г.В. Власюк, яка вважає, що ці субрахунки не відображають заборгованість за кожним договором, не розрізняють поточну заборгованість, строк оплати якої ще не настав, і прострочену заборгованість, а також змішують її з дебіторською заборгованістю [19, с. 41].

Варто зазначити, що ця інформація має бути відображена не на синтетичних субрахунках, а на аналітичних. Окремо за кожним постачальником та підрядником має бути організований аналітичний облік з деталізацією по кожному документу (рахунку) на оплату.

Аналітичний облік розрахунків з постачальниками ведеться в картках або в журналі обліку розрахунків. Загальна сума заборгованості підприємства перед постачальниками визначається у журналі.

Протягом звітного місяця всі документи постачальників, які підтверджують поповнення запасів або виконання послуг, а також їх оплата, реєструються в журналі. Облік розрахунків ведеться в Журналі 3 «Облік розрахунків, довгострокових та поточних зобов'язань». Аналітичний облік цих розрахунків ведеться у Відомості 3.3 «Відомість аналітичного обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками». У Відомості по мірі визнання зобов'язань за матеріальні цінності, нематеріальні активи, роботи і послуги та проведення розрахунків з постачальниками та підрядниками записи здійснюються протягом місяця на підставі первинних документів (товарно-транспортних накладних, накладних на відпуск товарно-матеріальних цінностей, актів приймання матеріалів, робіт, послуг, прибуткових та видаткових касових ордерів, виписок банку та інших) [48, с. 306].

Оприбуткування здійснюється при надходженні матеріальних цінностей від постачальника, залежно від наявності розбіжностей між фактичними даними і даними в документах постачальника. Якщо розбіжностей немає, оформлення проводиться прибутковою накладною або штампом «оприбутковано» на документі постачальника. Якщо розбіжності є, складається акт приймання.

У бухгалтерії проводиться наступна операція у разі наявності розбіжностей: Дебет 374 «Розрахунки за претензіями», Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками». Після цього постачальник погашає нестачу: Дебет 311 «Поточні рахунки в національній валюті», Кредит 374 «Розрахунки за претензіями». Кредитове сальдо вказує на заборгованість підприємства перед постачальниками та підрядниками [52, с. 45].

Акт приймання також складається у разі отримання невідфактурованої поставки. Невідфактурованою вважається поставка матеріальних цінностей, отриманих від постачальника до надання розрахункового документа, на

підставі якого здійснюється оплата. У такому випадку матеріальні цінності зараховуються за купівельними (або обліковими) цінами: Дебет 20 «Виробничі запаси», Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Суми ПДВ за цими матеріалами обліковуються в тому звітному періоді, коли отримуються розрахункові документи: Дебет 64 «Розрахунки за податками й платежами», Кредит 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Після надходження розрахункового документа постачальника попередній запис вартості матеріальних цінностей за купівельними цінами анулюється, і здійснюється додатковий запис на суму рахунка, що пред'явлений до оплати [34, с. 25].

Для проведення операцій з отримання матеріальних цінностей на підприємстві видається довіреність довірній особі. Всі довіреності оформлюються бухгалтером на конкретну особу з вказанням терміну дії та найменування цінностей. На довіреності ставиться підпис експедитора, яка повинна бути завірена бухгалтером та керівником, а також скріплена печаткою. Після видачі довіреності її реєструють у журналі виданих довіреностей.

Слід погодитися з думкою Власюк Г.В., що під час здійснення оплати за рахунками на підприємствах виникають труднощі з контролем за кредиторською заборгованістю, оскільки оплата може бути повною або частковою. Залишки за раніше сплаченими рахунками губляться, що ускладнює контроль за заборгованістю [19, с. 42]. Одним із способів покращення обліку з постачальниками та підрядниками є ведення Реєстру документів до сплати. Зведений «Реєстр документів до сплати» є надзвичайно корисним інструментом, оскільки містить реєстр рахунків для кожного постачальника та підрядника, а також інформацію про призначення платежів, строки їх здійснення та залишки за кожним рахунком на кінець дня. До того ж, цей реєстр акумулює дані на кінець місяця. Цей документ дозволяє ефективно контролювати кредиторську заборгованість за окремими рахунками постачальників і підрядників [30, с. 92].

Під час розрахунків з ними виникає податковий кредит, але інколи постачальники не додають податкової накладної до документів на постачання. Тому підприємства звіряються за звітний період за допомогою акта звірення, проте ця форма акта не надає інформації про отримані податкові накладні. Що стосується обліку розрахунків з бюджетом за податками та платежами, варто відзначити їх важливість у системі управління будь-якого підприємства. Це питання стає все більш актуальним, оскільки держава через наглядові та контролюючі органи приділяє більше уваги наповненню бюджетів усіх рівнів за рахунок податкових платежів [44, с. 94]. Внаслідок цього зростає податкове навантаження на підприємства та фінансове навантаження на їх грошові потоки. У таких умовах перед системою обліково-аналітичного забезпечення підприємства постають нові виклики, адже вона є основою для побудови взаємовідносин із державними наглядовими та контролюючими органами.

Для обліку розрахунків із бюджетом використовуються кілька рахунків, що зумовлено складністю податкової системи України та надмірною регламентацією процедури стягнення податків.

Для систематизації інформації про розрахунки з юридичних і фізичних осіб за всіма видами бюджетних платежів, включаючи фінансові санкції, використовують рахунок 64 «Розрахунки за податками і платежами». Цей рахунок поділяється на субрахунки: 641 «Розрахунки за податками», 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами», 643 «Податкові зобов'язання» та 644 «Податковий кредит» [52, с. 46].

Податкові зобов'язання з постачання товарів чи послуг виникають у дату податкового періоду, протягом якого відбувається одна з таких подій, залежно від того, яка сталася раніше:

а) дата надходження коштів від покупця або замовника на банківський рахунок платника податку як оплата за товари чи послуги, що підлягають постачанню. У разі оплати готівкою – дата оприбуткування коштів у касі платника податку або дата інкасації готівки у банківській установі;

б) дата відвантаження товарів, а для експорту – дата оформлення митної декларації, яка підтверджує перетин митного кордону України відповідно до митного законодавства, або для послуг – дата оформлення документа, що підтверджує факт постачання послуг платником податку.

У ситуації, коли спершу отримуються матеріали, а потім здійснюється оплата, виконуються такі бухгалтерські проводки:

Дт 20 «Виробничі запаси» (без ПДВ);

Дт 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;

Дт 28 «Товари» та інші (10, 11, 12, 15, 23, 91, 92, 93, 94);

Кт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

На суму відшкодованого ПДВ здійснюється проводка:

Дт 641 «Розрахунки за податками»;

Кт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» [34, с. 26].

У випадку, коли аванс сплачується постачальнику перед отриманням продукції, робіт чи послуг:

Дт 371 «Розрахунки за виданими авансами» (вартість продукції з ПДВ);

Кт 31 «Рахунки в банках».

На суму ПДВ оформляється податковий кредит:

Дт 641 «Розрахунки за податками»;

Кт 644 «Податковий кредит».

Отримання матеріальних цінностей оформляється такою проводкою:

Дт 20 «Виробничі запаси»;

Кт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками».

На суму податкового кредиту здійснюється запис:

Кт 644 «Податковий кредит»;

Кт 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками» [49, с. 193].

Дебетове сальдо свідчить про заборгованість бюджету перед платником податків, яка має бути відшкодована, а кредитове сальдо погашається у встановлені терміни перерахуванням до бюджету.

Проблемні питання щодо рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами» стосуються його використання для відображення виникнення податкових зобов'язань з податку на прибуток та податку на додану вартість. Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків [27], кореспонденція дебету рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами» з кредитом рахунків 17 «Відстрочені податкові активи» та 98 «Податок на прибуток» є незрозумілою. Бухгалтерські проводки, що стосуються приведення суми податку на прибуток, розрахованого за даними фінансового обліку, до суми податку за податковими розрахунками, є досить зручними і зрозумілими. М.С.Пушкар [51, с. 515] пояснює цю кореспонденцію як списання відстрочених податкових активів під час реструктуризації податкової заборгованості. Щодо списання поточних зобов'язань з податку на прибуток, то на рахунок доходів списується як сума поточних зобов'язань, так і сума відстрочених податкових зобов'язань з податку на прибуток, що показано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

«Порядок списання поточних зобов'язань з податкового боргу з податку на прибуток у зв'язку з його реструктуризацією або визнанням його безнадійним (при наявності відстрочених податкових активів)»

Етап	Опис дій	Документальне підтвердження	Відповідальні особи
1	Оцінка поточних зобов'язань з податкового боргу	Витяг з облікових реєстрів податкової служби	Бухгалтерія, податковий консультант
2	Перевірка наявності відстрочених податкових активів	Фінансова звітність, податкові декларації	Бухгалтерія
3	Подання заяви на реструктуризацію або списання боргу до податкового органу	Заява встановленої форми	Юридичний відділ, бухгалтерія
4	Узгодження умов реструктуризації або списання з податковим органом	Протокол зустрічі, листування з податковим органом	Бухгалтерія, юридичний відділ, податковий орган

Етап	Опис дій	Документальне підтвердження	Відповідальні особи
5	Оформлення рішення про реструктуризацію або списання боргу	Рішення податкового органу	Податковий орган
6	Відображення змін у фінансовій звітності	Коригування бухгалтерських записів, фінансова звітність	Бухгалтерія
7	Моніторинг виконання умов реструктуризації або списання	Внутрішні звіти, контролінг	Бухгалтерія, внутрішній аудитор
8	Заключний звіт про списання боргу або завершення реструктуризації	Підсумковий звіт, підтверджуючі документи	Бухгалтерія, юридичний відділ, податковий орган

У Податковому Кодексі України описаний порядок виникнення податкових зобов'язань та податкового кредиту за першою подією, а управління відображенням податку на додану вартість на бухгалтерських рахунках регулюється Інструкцією з бухгалтерського обліку податку на додану вартість [51]. На сьогоднішній день існують два типи податкових зобов'язань: один за кредитом субрахунку 641 «Розрахунки за податками і платежами», а інший за субрахунком 643 «Податкові зобов'язання». Також існують два варіанти податкового кредиту: один відображається за дебетом субрахунку 641 «Розрахунки за податками», а інший – на субрахунку 644 «Податковий кредит», в залежності від змісту першої події. Субрахунки 643 «Податкові зобов'язання» та 641 «Податковий кредит» використовуються з метою з'єднання фінансових і податкових розрахунків, оскільки суми податку на додану вартість у фінансовій і податковій звітності відображаються по-різному [52, с. 45].

Доцільно розглянути врахування акцизного збору. Цей збір є формою непрямого оподаткування, включеною у ціну товарів та стягуваною за окремими ставками при реалізації певних видів товарів (так званих підакцизних).

На відміну від податку на додану вартість, акцизний збір регулює споживання підакцизних товарів за допомогою різних ставок.

Об'єкт оподаткування акцизним збором включає:

- реалізацію в Україні виготовлених підакцизних товарів, включаючи продаж, обмін, передачу безоплатно або з частковою оплатою, а також обсяги відвантажених підакцизних товарів, виготовлених із давальницької сировини;
- реалізацію товарів для власного споживання, промислової переробки та для працівників;
- митну вартість імпортованих на митну територію України товарів.

Розрахунки з бюджетом щодо акцизного збору відображаються на підрахунковому рахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами», який може мати підрахунок другого рівня 64.2.1. Облік акцизів ведеться аналогічно до обліку ПДВ [56, с. 30].

При відвантаженні підакцизної продукції проводяться наступні бухгалтерські операції:

- Збільшення 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», зменшення 701 «Дохід від реалізації готової продукції» за відвантажену підакцизну продукцію;
- Збільшення 701 «Дохід від реалізації готової продукції», зменшення 641 «Розрахунки за податками» за нарахування ПДВ;
- Збільшення 701 «Дохід від реалізації готової продукції», зменшення 6421 «Розрахунки за обов'язковими платежами» (акцизний збір) за нарахування акцизного збору.

Таким чином, необхідно покращити сучасний стан обліку поточних зобов'язань для відображення окремих господарських операцій з постачальниками та підрядниками у випадку прострочення строків погашення заборгованості та обліку поточних зобов'язань за розрахунками з бюджетом з податку на прибуток та ПДВ.

2.3. Методика обліку зобов'язань за розрахунками з учасниками та інших поточних зобов'язань

В сучасному фінансовому середовищі України, зростає актуальність розподілу прибутку підприємства в контексті становлення власної моделі корпоративного управління. Цей процес має складну структуру та залежить від різноманітних чинників.

Прибуток, доступний підприємству, повинен бути розподілений на дві основні складові: фонд виплат власникам у формі дивідендів на акції або у вигляді процентів на пайові внески; та фонди, спрямовані на майбутній розвиток підприємства. Цей процес розподілу прибутку відомий як дивідендна політика підприємства. Формування ресурсів підприємства та обґрунтування пропозицій стосовно розподілу чистого прибутку є однією з функцій фінансового менеджера. Важливою задачею є встановлення оптимальних пропорцій між реінвестуванням зиску та його використанням, а також узгодження дивідендної та інвестиційної стратегій. Політика розподілу прибутку підприємства – це сукупність стратегічних і поточних вирішень щодо розподілу виручки акціонерного товариства. Загалом, дивідендну політику можна розглядати як набір заходів, що спрямовані на розподіл чистого прибутку на резервний та споживчий фонди [38].

Поняття «дивіденд» в широкому розумінні визначається як частка чистого прибутку, яку регулярно виділяють акціонерам у вигляді доходу за їхні акції [15, с. 231]. За словами Подоля Г. [45, с. 110], право акціонерів на участь у розподілі прибутку є одним із зобов'язальних прав акціонера щодо акціонерного товариства. За висновком Кузьмін В. [34, с. 25], право на дивіденд – це виключно корпоративне право акціонера, що виникає у межах корпоративних відносин. Вважається, що це право сприяє управлінню господарською організацією, об'єднуючи майнові та немайнові компоненти і створюючи умовний зв'язок між учасниками. Згідно з Ю. Миронова [37, с. 204] та Л. Братчук [13, с. 62], право на дивіденд має подвійне значення, і важливо чітко відрізнити корпоративне та кредиторське право на дивіденди. Так, корпоративне право на дивіденди виникає з моменту статусу акціонера, існує безстроково та є можливістю отримання частини прибутку від діяльності

акціонерного товариства. Зобов'язальне право на дивіденди виникає лише після прийняття загальних зборів та є правом вимагати виплати дивідендів від товариства.

Отримання частини прибутку від функціонування бізнесу, що є важливою складовою корпоративних прав, є правом на дивіденди. Це майнове право учасника корпоративних відносин, яке вважається основним у комплексі таких прав. Без нього перебування особи в статусі учасника господарського товариства втрачає сенс. Внесок до статутного капіталу підприємства дозволяє отримати відповідний обсяг корпоративних прав, включаючи право на отримання дивідендів.

Значення дивідендів у світлі інвестиційного аналізу значно. Підвищення дивідендів сприймається як позитивний сигнал для потенційних інвесторів, що може призвести до зростання ціни акцій. Навпаки, зниження чи відсутність дивідендів може викликати негативну реакцію ринку і знецінення акцій. Отже, керівництво компанії повинне уважно розглядати зміни у виплатах дивідендів та пояснювати їх своїм діям.

Зростання дивідендів часто сприймається як індикатор успішної роботи підприємства, тоді як їх зменшення може свідчити про фінансові труднощі. Таким чином, дивіденди впливають на вартість підприємства і мають великий психологічний ефект на інвесторів і партнерів, що збільшує їх зацікавленість у співпраці [32, с. 97].

Підходи до виплати дивідендів кожної компанії спрямовані на збереження балансу між задоволенням очікувань акціонерів та розвитком, що може призвести до відмови від дивідендів та збільшення статутного капіталу. На рахунках бухгалтерського обліку інформація про нараховані дивіденди відображається через рахунок 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами» та 672 «Розрахунки за іншими виплатами», який включає в себе інформацію про зобов'язання перед учасниками, які не є дивідендами. Ураховуючи можливість власниками акцій бути як юридичними, так і фізичними особами, кореспонденція рахунків буде аналогічна.

Для обліку нарахування дивідендів юридичним особам проводяться такі бухгалтерські проведення: Дт 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами»; Кт 641 «Розрахунки за податками». Зокрема, важливо враховувати, що виплата дивідендів є завершальним етапом діяльності підприємства, а керівництво має враховувати ряд чинників при формуванні дивідендної політики. Наприклад, для відображення інших поточних зобов'язань використовується рахунок 68 «Розрахунки за іншими операціями», а для авансів – рахунок 681 «Розрахунки за авансами одержаними» [37, с. 203].

Розрахунки материнського підприємства з його дочірніми підприємствами за різними видами поточних зобов'язань фіксуються на рахунку № 682 «Внутрішні розрахунки». Суми зобов'язань перед дочірніми підприємствами відображаються в кредитному балансі разом з рахунками обліку активів, отриманими від цих підприємств.

Важливо відзначити, що дослідження літературних джерел показує, що ці розрахунки часто не отримують належної уваги. Їх або не розглядають як окрему категорію обліку, або розглядають лише як частину управлінського обліку (застосування трансфертного ціноутворення). Наприклад, С.Ф. Голов пропонує використовувати субрахунок 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки» для відображення розрахунків між центрами відповідальності з використанням трансфертних цін і субрахунок 795 «Результати внутрішніх операцій» для відображення внутрішніх результатів за умов подвійного трансфертного ціноутворення [46, с. 177].

Схема обліку внутрішніх розрахунків представлена в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Послідовність організації обліку внутрішніх розрахунків

Виконавець	Зміст господарської операції	Документ
Бухгалтерія дочірнього та материнського підприємства	Згідно з внутрішньою рознарядкою від дочірнього підприємства отримано і оприбутковано готову продукцію	Накладна на внутрішнє переміщення

Виконавець	Зміст господарської операції	Документ
Касир, бухгалтер материнського підприємства	У рахунок отриманої сировини дочірньому підприємству виділено кошти на виплату зарплати працівникам підрозділу	Видатковий касовий ордер

Практично незмірна різноманітність господарських операцій у внутрішніх розрахунках. Умови здійснення розрахунків (у грошовій чи іншій формі) визначаються наказами про облікову політику, які є основою цих розрахунків. Для кожного окремого зобов'язання проводиться аналітичний облік розрахунків з дочірніми підприємствами.

Особливості внутрішньогосподарського обліку розглядаються далі. Ресурси переміщуються між філіями та головною організацією згідно з положеннями про філії, наказами керівника організації та керівників філій у межах їх повноважень. Установлені первинні документи, такі як накладні, акти приймання-передачі, платіжні документи тощо, документують усі внутрішні розрахунки [52, с. 47].

Для обліку таких розрахунків використовується субрахунок 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки», аналітичний облік ведеться у спеціальній оборотній відомості за структурними одиницями, виділеними на окремий баланс, і включає операції, згруповані за різними категоріями, такими як матеріали, тара, паливо, готівкові розрахунки. Цей підхід полегшує взаємну перевірку розрахунків між головним підприємством та його підрозділами, дозволяючи структурувати заборгованість.

Розрахунки за нарахованими відсотками, операції зі сплатою відсотків, нарахованих до оплати іншим особам за користування позиками, надання майна в оренду та інші операції, розглядаються далі.

Для обліку таких розрахунків використовується субрахунок 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками». Використання рахунку 684 у бухгалтерському обліку не є необхідним, оскільки суми нарахованих

процентів можна зараховувати на рахунки, де фіксуються основні заборгованості [56, с. 31].

Облік зобов'язань перед іншими кредиторами розглядається далі, включаючи угоди з різними організаціями за некомерційними операціями, угоди з орендарями квартир та особами, які проживають у гуртожитках житлово-комунального господарства підприємства чи організації, угоди з орендарями нежитлових приміщень житлово-комунального господарства, угоди з батьками дітей за відвідування дитячих закладів та інші операції. Кореспонденція рахунків може варіюватися в залежності від характеру взаємовідносин між сторонами та використовуваних форм розрахунків [51, с. 520].

На дебеті рахунка 685 «Розрахунки за іншими операціями» фіксується передача грошових та майнових активів іншим юридичним та фізичним особам, а на кредиті – отримання від них грошей, майна, робіт чи послуг.

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Особливості методики контролю поточних зобов'язань на підприємстві

Нинішній аспект підприємницької діяльності належить до сфери, яка неминуче вимагає вдосконалення та ретельного контролю зобов'язань. Методика контролю поточних зобов'язань на підприємстві є складним та відповідальним процесом, що вимагає системного та структурованого підходу.

Перш за все, необхідно визначити загальний обсяг поточних зобов'язань, який включає в себе кредиторську заборгованість, платежі за товари та послуги, а також інші фінансові зобов'язання. Це вимагає аналізу фінансової звітності, внутрішніх документів та звітів про заборгованість [34, с. 25].

Подальшим етапом є встановлення контрольних механізмів, які дозволять ефективно відстежувати та моніторити зобов'язання. Це може включати в себе ведення реєстрів заборгованостей, встановлення процедур оплати, а також контроль за строками погашення зобов'язань.

Крім того, важливо регулярно оцінювати фінансовий стан підприємства та його здатність вчасно виконувати зобов'язання. Для цього можуть використовуватися різноманітні фінансові показники та аналітичні методи.

У цілому, методика контролю поточних зобов'язань на підприємстві є складною та багатовимірною, вимагаючи інтеграції різноманітних аспектів фінансового управління для забезпечення стабільності та ефективності діяльності підприємства [47, с. 50].

Методика контролю поточних зобов'язань на фермерському господарстві «Камінець» в Івано-Франківському районі, с. Дички, вул. Зелена, 117, включає наступні особливості:

- Аналіз контрактів та угод: Періодично перевіряються умови та строки контрактів із постачальниками та покупцями, а також інші угоди, що можуть мати вплив на зобов'язання підприємства.

- Контроль за виконанням платіжних зобов'язань: Спостерігається своєчасність виплати рахунків, податків, зарплати працівникам, погашення кредитів та інших фінансових зобов'язань.

- Структурування зобов'язань: Розробляється система класифікації зобов'язань за їхнім характером, строками погашення, важливістю тощо для зручного контролю.

- Автоматизація обліку: Використовуються програмні засоби для ведення обліку зобов'язань, що дозволяє швидко отримувати необхідну інформацію та проводити аналіз.

- Моніторинг фінансової стійкості партнерів: Проводиться періодична оцінка фінансового стану постачальників та покупців, щоб уникнути можливих проблем з платежами.

- Управління обіговими коштами: Визначаються оптимальні стратегії управління обіговими коштами для забезпечення забезпечення платоспроможності підприємства та мінімізації ризиків.

- Регулярні аудити і внутрішні контрольні процедури: Проводяться регулярні аудити для перевірки ефективності системи контролю зобов'язань та виявлення можливих вразливостей.

Для ефективного контролю, як з зовнішнього, так і з внутрішнього боку, ключове значення має ревізія поточних зобов'язань. Важливо відзначити, що аудит включає не лише перевірку, але й ряд інших послуг, таких як експертиза, консультації з бухгалтерського обліку, звітності, оподаткування, аналіз господарської діяльності та інші форми економіко-правового супроводу підприємницької діяльності [15, с. 167], звертаючи увагу на цей аспект.

Аудит полягає в перевірці облікових даних та фінансової звітності для визначення їхньої достовірності та відповідності чинному законодавству. Мета аудиту поточних зобов'язань – підтвердження факту існування відповідних договірних зобов'язань. Рекомендується здійснювати зовнішній аудит для забезпечення відповідної інформації про поточні зобов'язання. Аудит фінансової звітності – це послуга, спрямована на перевірку даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності з метою висловлення незалежної думки щодо їхньої відповідності вимогам стандартів бухгалтерського обліку та інших нормативних актів [18, с. 20], враховуючи вимоги Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

Аудит поточних зобов'язань вважається одним з найбільш складних аспектів аудиту, оскільки саме в цій сфері допускається найбільше помилок, і користувачі інформації мають бути впевнені в її достовірності для ухвалення управлінських рішень. Мета аудиту поточних зобов'язань полягає в

підвищенні довіри користувачів та перевірці інформації про повноту, достовірність, законність, реальність та правильність відображення поточних зобов'язань у бухгалтерському обліку підприємства.

З урахуванням змін у МСА 200, аудит фінансової звітності має за мету підвищення довіри до фінансової звітності. Оскільки аудит поточних зобов'язань є частиною аудиту фінансової звітності, доцільно прийняти такий підхід до визначення мети цього аудиту. Зазначимо, що в Україні останнім часом значно зросла увага до вдосконалення внутрішньогосподарського контролю за поточними зобов'язаннями, що підтверджується численними статтями у періодичних виданнях. Проте питання внутрішнього аудиту отримують набагато менше уваги, і проблеми внутрішнього аудиту поточних зобов'язань майже не розглядаються [28, с. 89].

Дослідження показали, що навіть на великих підприємствах майже відсутні спеціалізовані служби внутрішнього аудиту, що не дозволяє запропонувати комплекс заходів для створення, постійного впорядкування та удосконалення системи внутрішнього аудиту з метою надання керівництву інформації про стан розрахунків для прийняття управлінських рішень та складання звітності. На нашу думку, при створенні такої служби слід враховувати економічну ефективність її діяльності, способи відшкодування витрат на аудит, розмір підприємства та його фінансові можливості. Доцільно на підприємстві розробити та затвердити «Положення про організацію системи внутрішнього аудиту», яке регламентуватиме діяльність цієї служби. У посадових інструкціях внутрішніх аудиторів мають бути чітко визначені їх функціональні обов'язки, а також забезпечено доступ до необхідної інформації.

3.2. Аудит поточних зобов'язань підприємства

В Україні аудиторська перевірка регламентується Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, надання впевненості та супутніх

послуг (МСА), які визначають загальний підхід до аудиту, обсяг перевірки, типи аудиторських звітів, методологічні питання та основні принципи, яких повинні дотримуватися аудитори.

Планування є одним із ключових етапів проведення аудиторської перевірки. На цьому етапі аудитори керуються такими стандартами, як МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», МСА 315 «Ідентифікація і оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання та його середовища», МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту», МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики» [51, с. 519].

Згідно з МСА 300, на етапі планування мають бути розроблені такі документи: загальна стратегія аудиту та план аудиту. Однак МСА 230 «Аудиторська документація» вказує, що програма аудиту є частиною аудиторської документації, хоча її складання на етапі планування не передбачено.

Швець В. Г. вважає, що планування аудиту передбачає розробку загального плану аудиту аудиторською організацією, визначення очікуваного обсягу, графіків і термінів проведення аудиту, а також розробку програми аудиту, яка визначає обсяг, види та послідовність виконання аудиторських процедур для формування об'єктивної думки [57, с. 273].

За думкою Сафарова А. Т. [51], кожна програма аудиту повинна мати мету і завдання, розкривати суть аудиторської перевірки та базуватися на принципах якості і контролю. Вона вважає, що важливе місце в програмах аудиту повинні займати конкретні завдання і процедури перевірки кожного циклу господарських операцій.

Програма аудиту є інструкціями для асистентів аудитора, які здійснюють перевірку, а також способом контролю якості виконаної роботи. За словами А.Т. Сафарова, в міжнародній практиці існують два підходи до організації аудиторських програм: за циклами або за класифікацією фінансової звітності. Програма аудиту поточних зобов'язань має бути інструкцією для виконавців і засобом контролю якості аудиту. У ній визначаються завдання

для аудиту поточних зобов'язань, відповідальні виконавці, терміни виконання завдань, перелік аудиторських процедур, що будуть використовуватися для перевірки, індекси робочих документів і умови, що сприяють виконанню завдань [51, с. 518].

Одним із методів перевірки правильності відображення поточних зобов'язань та реальності заборгованості перед персоналом з оплати праці та за іншими операціями є проведення інвентаризації. Важливо також перевірити правильність складання та своєчасність подання звітності з податків, зборів і платежів до податкової інспекції.

Аудит зобов'язань за короткостроковими кредитами включає перевірку повноти і правильності використання кредитів, а також ефективності та своєчасності їх повернення.

Щодо аудиту розрахунків з оплати праці, слід зазначити, що його метою є перевірка достовірності операцій із заробітної плати, відображених в обліку; перевірка повноти їх відображення; перевірка правильності нарахувань і утримань; своєчасність виплат; правильність бухгалтерського обліку; а також перевірка достовірності залишків у фінансовій звітності підприємства та стану розрахунків із заробітної плати і державними цільовими фондами. Аудитори при перевірці повинні звертати особливу увагу на ці аспекти, оскільки порушення можуть призвести до адміністративних штрафів від органів праці та соціальної політики [14, с. 95].

У процесі аудиту використовуються різні методи: перерахунок, перегляд, оцінка фактичної наявності, зіставлення даних тощо. Для перевірки розрахунків з оплати праці застосовують методи зіставлення бухгалтерських даних з первинними документами, такими як оклади, затверджені в штатному розкладі, і фактичні нарахування, таблиць обліку робочого часу і розрахунки зарплати. Аудитори також перераховують суми утримань і порівнюють їх з нормами чинного законодавства. Первинні документи, які є основою для нарахування і виплати заробітної плати (табелі, розрахунково-платіжні відомості), вивчаються як суцільним, так і вибіркоким методом. Якщо

перевірка однотипних документів не виявляє помилок, вважається, що вся партія документів є правильною [25, с. 162].

Аудит трудового законодавства на підприємстві дозволяє встановити порядок оформлення співробітників при прийманні та звільненні, облік робочого часу, а також специфіку системи оплати праці. Важливе значення має виявлення витрат з оплати праці, віднесених до витрат виробництва або обігу, та правильність їх віднесення до фонду оплати праці. Необхідно також аналізувати правильність утримання прибуткового податку, внесків до Пенсійного фонду, аліментів, а також розрахунків з депонентами через перевірку платіжних відомостей, дати виникнення і суми депонентської заборгованості, кількості депонентів, і звірки сум за розрахунками з ними.

Аудитор у процесі дослідження має порівняти суми, належні виконавцям робіт згідно з нарядами та табелями-розрахунками, із сумами, зазначеними в платіжних відомостях. Якщо будуть виявлені розбіжності, необхідно вилучити ці документи і отримати пояснення від осіб, які отримують гроші, щодо фактично отриманих сум і обставин виплат [37, с. 204].

Аналізується відповідність аналітичного обліку заробітної плати синтетичному обліку за рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівників». Залишок, відображений у балансі за рахунком на перше число місяця, порівнюється з даними розрахунково-платіжної відомості, а сума заборгованості за розрахунковою відомістю — з сумами платіжної відомості, за якою виплачена заробітна плата. Часто трапляються випадки підроблення документів при виплаті зарплати робітникам. Аудитор має переконатися, що особи, зазначені в платіжній відомості, дійсно отримали вказані суми грошей. Під час виплати заробітної плати за одноразову роботу за трудовою угодою необхідно перевірити, чи була дійсно виконана ця робота. Також слід перевірити правильність підрахунку загальних сум до видачі отримувачам як по вертикалі, так і по горизонталі.

Особливу увагу слід приділити перевірці правильності сумісництва працівників, оскільки трапляються випадки, коли сумісники виконують

роботу під час основної роботи, і отримують заробітну плату за невідпрацьований час. Порівнюючи час роботи сумісника на підприємстві з його роботою на інших підприємствах, можна визначити, чи не працював він на різних підприємствах одночасно, і встановити кількість невідпрацьованих годин [46, с. 175].

Розрахунки за іншими операціями, які обліковуються на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями», перевіряються по кожному виду платежів окремо. Для кожної суми кредиторської заборгованості вивчаються причини виникнення боргу та обґрунтованість здійснених господарських операцій.

ВИСНОВКИ

Сучасні бізнес-умови вимагають від підприємств використання не лише власного капіталу, але й залучення зовнішніх ресурсів. Капітал, отриманий із зовнішніх джерел, називається зобов'язаннями. Тому зобов'язання можна розглядати як джерело господарських ресурсів.

Діяльність підприємств породжує значну кількість зобов'язань, які є важливою складовою пасивів підприємства, оскільки з їх допомогою формується значна частина активів. Наявність зобов'язань є нормальним явищем для будь-якого функціонуючого підприємства, оскільки вони забезпечують взаємозв'язки між господарськими суб'єктами. Для ефективного управління адміністративний персонал повинен мати достовірну та аналітичну інформацію про види та суми зобов'язань, оскільки вони суттєво впливають на ліквідність та фінансову стабільність підприємства. Користувачі бухгалтерської інформації мають бути впевнені, що всі зобов'язання підприємства правильно визначені, оцінені та включені до звітності відповідно до принципу повного розкриття інформації.

У сучасній економіці зобов'язання мають двоякий вплив на підприємство. З одного боку, вони можуть сприяти його розвитку, а з іншого – підвищувати економічний ризик. Використання комерційного кредиту дозволяє підприємству швидше розширити свою діяльність та підвищити ефективність виробництва. Однак, якщо підприємство не здатне своєчасно погасити заборгованість, це може призвести до зростання залежності від кредиторів і навіть до банкрутства.

Оцінка зобов'язань є важливою темою для дослідження. Аналіз економічної літератури показує, що вчені традиційно розглядають оцінку як складову методу бухгалтерського обліку. Вони підкреслюють, що оцінка – це вираз у грошовій формі майна підприємства для узагальнення даних у бухгалтерському обліку та звітності. Я вважаю, що оцінка є не лише складовою бухгалтерського обліку, а й функцією контролю за фінансовим станом.

У науковій літературі оцінка визначається як спосіб вираження господарських засобів у грошовому вимірнику. Вона здійснюється з метою реалізації принципу квантифікації – кількісного вираження якісних характеристик об'єктів обліку. Визначає оцінку як спосіб вираження в узагальнюючому грошовому вимірнику наявності та руху майна, капіталу та зобов'язань. Це визначення є всеосяжним, оскільки охоплює всі аспекти оцінки.

Облікова оцінка – це попередня оцінка, яку підприємство використовує для розподілу витрат і доходів між відповідними звітними періодами. Це визначення охоплює лише одну з функцій оцінки, а саме розподіл витрат і доходів.

Незважаючи на широкі дослідження щодо нормативно-правового регулювання обліку і аудиту поточних зобов'язань, сучасні умови ведення бізнесу та взаємовідносини між підприємствами та їх партнерами, персоналом, державою та іншими сторонами потребують удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази у цьому секторі. Зараз активно

розробляються альтернативні методи взаємодії між контрагентами, такі як використання інтернет-магазинів та спеціальних веб-платформ. Зміни в нормативно-правовій сфері обліку поточних зобов'язань також викликані воєнними подіями в Україні, що спричинило перегляд системи оподаткування, платіжної дисципліни та інших аспектів. Підприємство здебільшого отримує фінансові ресурси за рахунок реалізації власних товарів і послуг. Ці кошти, оскільки вони генеруються всередині компанії, вважаються внутрішніми джерелами фінансування. Проте, якщо таких ресурсів недостатньо для повноцінної діяльності, компанія змушена залучати зовнішні джерела фінансування, зазвичай, шляхом отримання кредитів.

Кредит є формою кредитних відносин та руху позичкового капіталу, який описує економічні взаємодії між кредитором та позичальником, що передбачають обмін вартостями. Взаємовідносини між позичальником і кредитною установою регулюються письмовими кредитними договорами, що часто включають подання значної кількості документів від позичальника до банку.

При необхідності позичальник надає внутрішні фінансові та управлінські звіти, звіт про рух грошових коштів, інформацію про дебіторську та кредиторську заборгованість, податкові та митні декларації, документи щодо оренди приміщень та інші документи для розгляду кредиту або під час подальшого контролю.

Сучасні підприємства можуть отримувати фінансування не тільки від банків, але й від інших небанківських фінансових установ. Однак у Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій для них не передбачено окремих бухгалтерських рахунків. В окремих випадках рахунки для небанківських кредитів існують лише серед довгострокових зобов'язань. Щодо поточних зобов'язань, аналогічні субрахунки відсутні. Рахунок 60 «Короткострокові позики» використовується лише для обліку

короткострокових банківських кредитів та прострочених позик у різних валютах.

Окрім кредитів, підприємства можуть отримувати позики. Позика, за своєю економічною сутністю, є ширшим поняттям, ніж кредит. Відповідно до Цивільного кодексу, за кредитним договором банк або інша фінансова установа (кредитодавець) надає грошові кошти (кредит) позичальнику на умовах, зазначених у договорі, а позичальник зобов'язується повернути ці кошти та сплатити відсотки. За договором позики одна сторона (позикодавець) передає у власність іншій стороні (позичальнику) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути ту саму суму грошей або таку ж кількість речей того ж роду та якості. Тобто, на відміну від кредиту, позика не обов'язково передбачає сплату відсотків.

Ринкова економіка базується на розрахунково-платіжному механізмі, що регулює функціонування економічних інститутів та управляє формуванням, розподілом і перерозподілом суспільного продукту. У ринкових умовах заборгованість за матеріальні цінності через затримку між постачанням і сплатою стає звичайною практикою. Кредиторська заборгованість від операцій з постачальниками та підрядниками потребує уважного контролю, оскільки, з одного боку, забезпечує тимчасову ліквідність, а з іншого – може значно впливати на фінансову стабільність підприємства. Недооплата постачальникам та порушення фінансової дисципліни часто стають причиною значної кредиторської заборгованості. Погане ведення бухгалтерського обліку та фінансові маніпуляції можуть також призвести до проблем у розрахунках. Ефективне ведення обліку розрахункових операцій є важливим для управління кредиторською заборгованістю за товари та послуги.

Згідно з вимогами Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», аудит фінансової звітності – це послуга, спрямована на перевірку даних бухгалтерського обліку та показників фінансової звітності для висловлення незалежної думки щодо їх відповідності стандартам бухгалтерського обліку та іншим нормативним актам.

Аудит поточних зобов'язань є одним з найбільш складних аспектів аудиту, оскільки саме в цій сфері найчастіше допускаються помилки, і користувачі інформації повинні бути впевнені в її достовірності для прийняття управлінських рішень.

Вивчення літератури з аудиту поточних зобов'язань показало різні підходи до визначення мети такого аудиту. Враховуючи зміни в МСА 200, мета аудиту фінансової звітності полягає в підвищенні довіри до фінансової звітності. Оскільки аудит поточних зобов'язань є частиною аудиту фінансової звітності, доцільно прийняти такий підхід до визначення мети цього аудиту. Таким чином, мета аудиту поточних зобов'язань полягає в підвищенні довіри користувачів та перевірки інформації про повноту, достовірність, законність, реальність та правильність відображення поточних зобов'язань у бухгалтерському обліку підприємства.

Програма аудиту поточних зобов'язань повинна слугувати інструкцією для виконавців і засобом контролю якості аудиту. Вона окреслює завдання для аудиту поточних зобов'язань, відповідальних виконавців, строки виконання завдань, перелік аудиторських процедур для перевірки, індекси робочих документів і умови, що сприяють виконанню завдань.

Одним із методів перевірки коректності відображення поточних зобов'язань і реальності заборгованості перед персоналом з оплати праці та за іншими операціями є інвентаризація. Також важливо перевірити правильність складання і своєчасність подання звітності з податків, зборів і платежів до податкової інспекції.

Аудит зобов'язань за короткостроковими кредитами включає перевірку повноти і правильності використання кредитів, а також ефективності та своєчасності їх повернення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський Кодекс України No436-IV від 16.01.2003 р. із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України No 996-XIV від 01.07.2018. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Податковий кодекс України No 2755-VI від 02.12.2010 р.. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.
4. Цивільний кодекс України No 435-IV від 16.01.2003 із змінами і доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/435-15>.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України No 73 від 07.02.2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України No 20 від 31.01.2000 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0085-00>.

7. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
8. Податковий Кодекс України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/>
9. Асмолова Т. В., Сирцева С. В. Особливості обліку зобов'язань за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: порівняльний аспект. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2015. Вип. 12(1). С. 15-22.
10. Банківські операції: підручник. 2-ге вид., випр. і доп.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. К.: КНЕУ, 2002. 476 с.
11. Білуха Н. А. Курс аудиту: підручник. 2-ге вид., перероб. К.: Вища школа ; КОО Тов. «Знання», 2010. 574 с.
12. Біляк М. Д. Управління кредиторською заборгованістю підприємств. Фінанси України. 2008. № 12. С. 24–36.
13. Братчук Л. М. Сутність та основи організації бухгалтерського обліку. Облік і фінанси АПК. 2009. №4. С. 62-65.
14. Бутинець Т. А., Чижевська Л. В., Береза С. Л. Бухгалтерський облік : навч. посіб. ; за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. Житомир : ЖІТІ, 2000. 672 с.
15. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підруч. 2-ге. вид. Житомир: ПП «Рута», 2002. 672 с.
16. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. 6-те. вид. Житомир: ПП «Рута», 2006. 756 с.
17. Валуєв Б. І. Теорія бухгалтерського обліку: навчальний посібник. Одеса : ОДЕУ, “Прин Майтер”, 2001. 256 с.
18. Вигівська І. М., Грабчук І. Л., Зеленіна О. О. Облікове відображення облігаційних позик підприємства в умовах фінансової кризи. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2015. № 1. С. 17-24.

19. Власюк Г. В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 5. С. 40-44.
20. Галушка Н. Методичні засади обліку вексельних операцій. Галицький економічний вісник. 2015. № 2. С. 151-159.
21. Галушка Н., Стецюк Н. Європейський досвід та вітчизняна практика обліку вексельних операцій Журнал європейської економіки. 2015. Т. 14, № 3. С. 298-311.
22. Гарасим П. М., Лобода Н. О., Гарасим М. П. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма. Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. 2014. Вип. 11(2). С. 102-110.
23. Горай О. С. Бухгалтерський облік зобов'язань та активів, що втрачено або пошкоджено в результаті бойових дій та окупації державних територій. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 2. С. 69-77.
24. Давидов Г. М. Аудит : навч. посіб. 2-е вид., перероб, і доп. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 363 с.
25. Дмитренко М. Г., Потлатюк В. С. Кредитування і контроль : навчально-методичний посібник. Кондор, 2005. 296 с.
26. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту : навч. посібн. К.: Центр учбової літератури, 2008. 216 с.
27. Кириллов О. О. Методика бухгалтерського обліку і фінансової звітності зобов'язань підприємства. Молодий вчений. 2019. № 1(2). С. 465- 468.
28. Коблянська О. І. Вексельні операції: бухгалтерський облік та оподаткування. Вісник Університету банківської справи. 2016. № 1-2. С. 89–96.
29. Кім Г., Сопко В.В., Кім С.Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: навч. посібник. Київ: Центр навч. літ-ри, 2006. 480 с.

30. Коблянська О. І. Вексельні операції: бухгалтерський облік та оподаткування. Вісник Університету банківської справи. 2016. № 1-2. С. 89–96.
31. Крупка М.І. Фінансовий механізм реформування державної власності. Фінанси України. 2009. №3. С. 70-80.
32. Крупка Я. Д., Задорожний З. В., Гудзь Н. В. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: ТНЕУ 2017. 451 с.
33. Кужельний М. В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку. К.: КНЕУ, 2001. 334 с.
34. Кузьмін В., Кукушина А. Вплив класифікації зобов'язань підприємства на їх аналітичну оцінку. Бухгалтерський облік. 2008. № 10. С. 23-26.
35. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік. навч. посібник. Київ: Вид-во «Центр учбової літератури», 2003. 524 с.
36. Меліхова Т.О. Документування обліку розрахунків з постачальниками з метою зміцнення інформаційної безпеки підприємства. Держава та регіони. 2011. №6. С. 166-169.
37. Миронова Ю. Ю., Бацман Ю. М., Яценко В. В Підходи щодо сутності, класифікації та оцінки поточних зобов'язань у системі бухгалтерського обліку підприємства. Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. 2016. Т. 21, Вип. 5. С. 201-205.
38. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
39. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text
40. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit>
41. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

42. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
43. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. № 601. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03#Text>
44. Організація і методика проведення аудиту: навч. посібн.; за ред.. В. В. Собко. К. : ВД «Професіонал», 2004. 624 с.
45. Партин Г. О. Бухгалтерський облік: основи теорії і практики: навчальний посібник. К. : Знання, 2000. 245 с.
46. Подоля Г. В. Облік поточних зобов'язань підприємства: сучасний стан та напрямки удосконалення. Молодий вчений. 2014. № 5(1). С. 175-177.
47. Пономаренко О. Г. Дискусійні аспекти обліку зобов'язань за кредитами банків. Економіка та держава. 2019. № 7. С. 50-54.
48. Пушкар М. С. Фінансовий облік: підруч. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 628 с.
49. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К. : Знання, 2007. 672 с.
50. Сафарова А.Т. Облік і аудит поточних зобов'язань у хлібопекарних підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09. Т., 2014. 20 с.
51. Сафарова А.Т. Проблеми оцінки поточних зобов'язань у бухгалтерському обліку. Вісник національного університету «Львівська політехніка. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2009. № 647. С. 515-521.
52. Усатенко О. В. Організація бухгалтерського обліку і аналізу зобов'язань в компаніях з управління активами. Облік і фінанси. 2016. № 3. С. 43-49.
53. Усач Б. Ф. Аудит : навч. посіб. 4 вид., випр. і доп. К. : Знання, 2007. 232 с.

54. Фінансовий облік: підручник: у 2 ч. Ч. 2. за заг. ред. М. І. Бондар та Л. Г. Ловінська. К.: КНЕУ. 2012. 590 с.
55. Фоміна Т. В. Основні етапи проведення аудиту податків, зборів, обов'язкових платежів. Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. Кіровоград, 2010. № 18, Ч. 2. С. 163-169.
56. Хома С. В. Особливості обліку зобов'язань за випущеними облігаціями відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Молодий вчений. 2014. № 5(2). С. 28-32.
57. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 535 с.